

Horyzonty Polityki
2013, Vol. 4, N° 6

Edytorial

Patriotyzm w historii Polski był rozmaicie interpretowany, na ogół w zależności od politycznego kontekstu. Inaczej można rozumieć patriotyzm obywateli Pierwszej Rzeczypospolitej, inaczej patriotyzm Polaków okresu zaborów (pamiętając o różnych sytuacjach ludzi pozostających w Ojczyźnie, zesłańców oraz emigrantów). Inny był patriotyzm II RP, którego owocem była postawa społeczeństwa podczas zawieruchy wojennej. Wreszcie może się pojawić pytanie o patriotyzm Polaków w pozbawionym samodzielności PRL-u, ze szczególnym wskazaniem na czasy Solidarności i gwałtownie przerywającego je stanu wojennego. Biorąc pod uwagę te wszystkie okresy oraz okoliczności, warto się zastanowić, czy można wskazać jeden dominujący model patriotyzmu, czy też konkurujące z sobą postawy. Prawdziwym wyzwaniem staje się problem różnych patriotyzmów, należących do polskiego dziedzictwa. W jaki sposób zatem zdefiniować patriotyzm współczesnych Polaków? Czy to jest w ogóle możliwe? Kilka lat temu toczyła się dyskusja (nie tylko w Polsce, ale także m.in. w Niemczech) na temat polityki historycznej i kultury pamięci. Podkreślano szereg argumentów przemawiających za tym, że są to zagadnienia rywalizujące z sobą, ale też przedstawiających je jako wzajemne uzupełnienie. Przy okazji tej dyskusji

na nowo wypłynęło pojęcie patriotyzmu. Czy powinniśmy pielęgnować patriotyzm oparty na tradycji republikańskiej Pierwszej Rzeczypospolitej (a jeśli tak, to co on oznacza?), czy też podkreślać doniosłość patriotyzmu wywodzącego się z tradycji insurekcyjnej? Oczywiście, trzeba się zastanowić przy tym, na ile te dwa modele patriotyzmu się różnią. Można jednak wybrać inne rozwiązanie, polegające na propozycji zupełnie innego modelu patriotyzmu, który powinien być promowany wśród obywateli nowoczesnego, modernizującego się państwa.

Problematyka dotycząca patriotyzmu, jako pewnej postawy charakteryzującej wspólnotę polityczną, będzie obecna w polskim dyskursie publicznym niezależnie od odpowiedzi na postawione pytania. Dotyczy bowiem konkretnego Państwa, które trwa, stawiając sobie bliższe i dalsze cele. Pytania o patriotyzm prowadzą do potrzeby scharakteryzowania wspólnoty politycznej, do ukazania jej współczesnego obrazu. Wiele można się dowiedzieć o niej, a także o instytucjach przez nią tworzonych, poprzez ukazanie jej stosunku do własnego dziedzictwa kulturowego. Można zatem uznać, że stosunek obywateli współczesnej Polski do historycznych postaw pomaga w opisie Polaków AD 2013. Poza tym można wziąć także pod uwagę perspektywę normatywną (postulatywną), polegającą na próbie zarysowania, jaki powinien być patriotyzm Polaków w przyszłości. Nie chodzi przy tym o fantazjowanie i budowanie idealnego społeczeństwa, ale raczej o propozycję odpowiedzi na powinności wskazane przez obowiązującą Konstytucję RP (dotyczące potrzeby zachowania własnej tożsamości) oraz wyzwania stawiane przez współczesny świat (zapowiedzi końca państwa narodowego okazały się przedwczesne). Odpowiedzi na pytania o patriotyzm prowadzić zatem powinny nie tylko do określenia stosunku wobec przeszłości, ale również do konstruowania konkretnych propozycji, przede wszystkim dotyczących edukacji obywatelskiej i kształtowania postaw funkcjonariuszy publicznych. Redakcja „Horyzontów Polityki” zdaje sobie sprawę, że nie sposób przedstawić wszystkie te odpowiedzi w jednym numerze czasopisma. Mamy nadzieję, że podejmując tę dyskusję, będziemy mogli liczyć na kolejne głosy w następnych numerach, do czego już teraz przyszłych autorów zachęcamy.

Wojciech Arndt